

C-347/21. sz. ügy**Előzetes döntéshozatal iránti kérelem****A benyújtás napja:**

2021. június 4.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Spetsializiran nakazatelen sad (szakosított büntetőbíróság, Bulgária)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2021. június 3.

Terhelt:

DD

A másik fél az eljárásban:

Spetsializirana prokuratura

VÉGZÉS

[...] [omissis]

- 1 A kérdést előterjesztő bíróságnak nehézséget okoz annak megítélése, hogy pontosan mit jelent a 2020. február 13-i ítélet (C-688/18, ECLI:EU:C:2020:94) a büntetőeljárás során a terhelt személyes részvételhez való jogának megsértése miatt bekövetkezett hiba kijavítására irányuló cselekmény tekintetében, és különösen, hogy a terhelt jelenlétében további vagy újbóli nyomozási cselekményeket kell-e elvégezni. Ezenfelül [a bíróság nem biztos abban], hogy e jogi megoldás a terhelt ügyvéd általi védelemhez való jogának megsértése esetén is alkalmazandó-e.

Ezért előzetes döntéshozatal iránti kérelmet kell az Európai Unió Bírósága elé terjeszteni.

A tényállás

- 2 DD-t azzal vádolták meg, hogy négy másik személlyel együtt olyan bűnszervezetben vett részt, amely harmadik országbeli (bangladesi és iraki) állampolgárok Bulgáriába történő jogellenes szállítása, beutazás jogellenes

elősegítése, valamint vesztegetési pénz ezzel kapcsolatos elfogadása és fizetése révén haszonszerzésre irányul, amelynek során e bűnszervezetben hivatalos személyek vesznek részt, mivel három terhelt – köztük DD – a szófiai repülőtéri „Granichna politzia” (határőrség) tisztviselője; e cselekmények a Nakazatelen kodeks (büntető törvénykönyv, a továbbiakban: NK) 321. cikke (3) bekezdésének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 2. pontja szerint büntetendő. Ezenfelül DD-t azzal is megvádolták, hogy vagyoni haszonszerzés céljából konkrét személyek (MM és RB) jogellenes beutazását segítette elő, ami az NK 281. cikkének (2) bekezdése szerint büntetendő.

- 3 A 2020. október 15-i tárgyaláson megjelent DD terhelt és védője, VV ügyvéd. A tárgyaláson néhány tanút hallgattak ki, köztük a 263. számú, titkos személyazonosságú tanút. VV ügyvédnek lehetősége volt kérdéseket intézni a tanúkhöz. A tárgyalás elhúzódása miatt a tanúkihallgatást egy másik napra, azaz 2020. november 30-ra napolták el.
- 4 2020. november 27-én VV ügyvéd halasztás iránti kérelmet nyújtott be, amelyben előadta, hogy még nem gyógyult ki a koronavírus-betegségből.
- 5 A 2020. november 30-i tárgyaláson azt kérte DD terhelt, hogy ügyvédjének távolléte miatt függeszék fel az eljárást. A bíróság ennek ellenére elkezdte a tárgyalást, és folytatta a 263. számú tanú kihallgatását.

A bíróság elismerte, hogy ez sérti a terhelt DD-nek az ügyvédi képviselethez való jogát; ezenkívül sérül VV ügyvédnek a tárgyaláson való jelenléthez és részvételhez való joga. Ennek ellenére a bíróság úgy határozott, hogy a tanú kihallgatását úgy kell folytatni, hogy a bíróság lehetőséget ad a többi félnek arra, hogy kérdéseket intézzenek hozzá. A bíróság ugyanakkor nyilvánvalóvá tette, hogy a tanút annak érdekében idézik a következő tárgyalásra, hogy VV kérdéseket tehessen fel neki. A bíróság abból indult ki, hogy ezáltal kiküszöböli annak negatív hatását, hogy a 2020. november 30-i tárgyalást VV ügyvéd távollétében folytatták le. A bíróság az Európai Unió Bíróságának a C-688/18. sz. ügyben hozott ítéletére hivatkozott.

A 263. számú tanú kihallgatása tovább folytatódott, amelynek során a jelenlévő felek feltették kérdéseiket. VV ügyvéd részére megküldték a jegyzőkönyv másolatát. A következő tárgyalást 2020. december 18-ra tűzték ki.

- 6 2020. december 4-én VV ügyvéd orvosi igazolás másolatát nyújtotta be, amely igazolta, hogy nincs abban az állapotban, hogy a 2020. november 30-i tárgyaláson megjelenjen.
- 7 2020. december 10-én VV ügyvéd benyújtott egy okiratot, amely DD terhelt koronavírussal való megbetegedését igazolta. Halasztás iránti kérelmet nyújtott be.

2020. december 15-én BB ügyvéd további egészségügyi problémáit igazoló okiratot, valamint DD terhelt betegségét tanúsító további okiratot nyújtott be. Halasztás iránti kérelmet nyújtott be.

- 8 Ennek ellenére sor került a 2020. december 18-i tárgyalásra. A bíróság ismételten arra hivatkozott, hogy a jelenlévő YAR tanút ki kell hallgatni, míg VV ügyvéd és DD terhelt lehetőséget kapnak arra, hogy e tanút a következő tárgyaláson kikérdezhessék. A bíróság ismételten hivatkozott a Bíróság C-688/18. sz. ügyben hozott ítéletére.

E bírósági határozatot a többi ügyvéd egyértelmű kritikával, de tudomásul vette.

YAR tanút kihallgatták. A jegyzőkönyv másolatait megküldték DD terheltnek és VV ügyvédnek.

- 9 A következő tárgyalásra 2021. január 11-én került sor. DD terhelt és VV ügyvéd megjelent e tárgyaláson.

VV ügyvéd kifogásolta a bíróság azon döntését, hogy a 2020. november 30-i és 2020. december 18-i tárgyalást lefolytatta, és előadta, hogy megsértették a védelemhez való jogot. A bíróság tévesen értelmezte az uniós jogot, pontosabban a Bíróság C-688/18. sz. ügyben hozott ítéletét. Ezenkívül ezen ítélet a terhelt, nem pedig a védő távollétére vonatkozott. Ezenkívül ezen ítélet olyan nemzeti szabályozást érintett, amely a terhelt és ügyvédje távollétében lehetővé teszi a tárgyalást, míg a bolgár jogrend ezt tiltja. Az irányelv továbbá minimumszabályokat állapít meg, míg a nemzeti norma erősebb garanciákat ír elő.

E kifogásokra válaszul e bíróság megállapította, hogy valójában nem világos, hogy az ügyvéd tekintetében is alkalmazhatók-e a terhelt személyes jelenléthez való jogának védelmére vonatkozó, a Bíróság C-688/18. sz. ügyben hozott ítéletében megállapított szabályok. A bíróság egyértelművé tette, hogy megsértették DD terhelt és VV ügyvéd azon jogát, hogy személyesen részt vegyenek a 2020. november 30-i és 2020. december 18-i tárgyaláson, és úgy vélte, hogy e jogsértést a tanúk további kihallgatása orvosolhatja. E tekintetben nem értett egyet a védelem azon megállapításaival, amelyek szerint a nemzeti jog magasabb szintű védelmet nyújt, és ezért kizárt az uniós jog alkalmazása.

A bíróság úgy határozott, hogy a 263. számú tanú és YAR tanú további kihallgatását VV ügyvéd és DD terhelt jelenlétében kell lefolytatni, és azt követően meg kell állapítani, hogy a jogsértés orvosolták-e, és ha igen, milyen mértékben.

- 10 A 2021. február 22-i tárgyaláson mindkét tanút kihallgatták. Mind DD terhelt, mind VV ügyvéd személyesen jelen volt, és kérdéseket tehettek fel mindkét tanúnak.

DD terhelt semmilyen kérdést nem tett fel, míg VV ügyvéd csak YAR tanúnak tett fel kérdéseket. VV ügyvéd kifejezetten jelezte, hogy nincs kérdése a 263. számú, titkos személyazonosságú tanúhoz.

Ezen állítást követően a 263. számú tanú kihallgatása az eljárás nyomozási szakaszában megadott adatainak felolvasásával folytatódott. A többi fél és a bíróság a 263. számú tanút kikérdezte, DD terhelt és VV ügyvéd azonban ezt nem tette meg. Mindketten jelezték, hogy nincsenek kérdéseik.

- 11 E tárgyaláson a bíróság megismételte azt a kérdést, hogy VV ügyvéd szerint YAR tanú és a 263. számú tanú kihallgatásával orvosolták-e az (ügyvéd és a terhelt) személyes jelenléthez való jogának 2020. november 30-i és 2020. december 18-i tárgyaláson való megsértését.

VV ügyvéd fenntartotta, hogy a jogsértést nem orvosolták, mivel a jogellenes eljárási cselekmény nem járhat jogszerű következményekkel. Úgy vélte, hogy elfogadható bizonyítékok csak az összes fél jelenlétében terjeszthetők elő. Ezért e jogsértés csak azáltal orvosolható, hogy a 2020. november 30-i és 2020. december 18-i tárgyaláson feltett kérdések tekintetében megismétlik a 263. számú tanú és YAR tanú kihallgatását.

- 12 A bíróság megállapította, hogy e kérdés nehézségére tekintettel arról később határoz. Mivel azonban úgy ítélte meg, hogy egyedül nem tud meggyőző választ adni, úgy határozott, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordul az Európai Unió Bíróságához.

13 Az uniós jog

A büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló, 2013. október 22-i 2013/48/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2013. L 294., 1. o.) (a továbbiakban: 2013/48 irányelv).

A büntetőeljárás során az ártatlanság védelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2016. L 65., 1. o.) (a továbbiakban: 2016/343 irányelv).

A Bíróság C-688/18. sz. ügyben 2020. február 13-án hozott ítélete (EBHT:EU:C:2006:94)

A nemzeti jog

- 14 A Nakazatelno protsesualen kodeks (a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv, a továbbiakban: NPK) 55. cikke a következőket írja elő:

„A vádlottat a következő jogok illetik meg: [...] a büntetőeljárásban való részvétel [...] védő igénybevétele”.

Az NPK 99. cikke értelmében:

„A védőt a következő jogok illetik meg: „[...] a büntetőeljárásban való részvétel”.

Az NPK 271. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A tárgyalást el kell halasztani, ha az alábbi személyek nem jelennek meg:

[...]

2. a terhelt [...]

3. a védő [...]”

A terhelt távollétében a tárgyalás csak akkor tartható meg, ha a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, vagy az ügy teljes ismeretében hozzájárult ahhoz (az NPK 269. cikkének (3) bekezdése). Amennyiben az ügyet a terhelt távollétében tárgyalják, kötelező a védő részvétele (az NPK 94. cikke (1) bekezdésének 8. pontja).

A nemzeti törvény e rendelkezéseit a bírósági eljárás egészére, nem pedig az egyes tárgyalásokra kell alkalmazni.

- 15 A nemzeti jog szerint a terhelt és ügyvédje távollétében elvégzett bizonyításfelvétel (a jelen esetben: tanúmeghallgatás) sérti a terhelt személyes jelenléthez és ügyvédhez való jogát.
- 16 Nem vitatott, hogy ez az eljárási szabálytalanság csak akkor orvosolható, ha ezeket a tanúkat újból idézik, és a terhelt és ügyvédje részére lehetőséget adnak arra, hogy kikérdezzék őket.

A nemzeti jog azonban nem szabályozza kifejezetten, hogy milyen jellegű a tanúk ezen újbóli kihallgatása, különösképpen, hogy további vagy újbóli kihallgatásról van-e szó.

További kihallgatás esetében azon kijelentések, amelyeket e tanúk a terhelt és védője távollétében tettek, továbbra is jelentőséggel bírnak. Ez annak tulajdonítható, hogy a kijelentéseket a jelen lévő többi fél által feltett kérdésekre válaszul tették. A tanúk újbóli kihallgatása esetében a korábban távol lévő terhelt és a korábban távollévő védő jelen van, és feltehetik kérdéseiket. Így teljes

mértékben gyakorolhatják a személyes jelenléthez és az ügyvéd általi védelemhez való jogukat.

Az újbóli kihallgatás esetében azon kijelentések, amelyeket e tanúk a terhelt és védője távollétében tettek, már bírnak jelentőséggel. Ez annak tulajdonítható, hogy a kijelentéseket a terhelt és védője távollétében tették. A tanúk újbóli kihallgatása során nemcsak a korábban távollévő terheltnek és védőnek kell kérdéseiket feltennie, hanem a többi félnek is – a korábbi tárgyaláson való jelenlétüktől függetlenül – ismételten fel kell tennie kérdéseit.

- 17 A nemzeti jog nem szabályozza kifejezetten azt a kérdést, hogy további vagy újbóli kihallgatást kell-e tartani. Vannak azonban arra utaló jelek, hogy további kihallgatás lefolytatása teljes mértékben elegendő.

Az NPK 348. cikke (3) bekezdésének 1. pontja szerint:

„Az eljárási szabályok megsértése lényeges:

ha az korlátozza a felek eljárási jogait, és az nem orvosolható”.

Amennyiben újbóli kihallgatásról van szó, az eredeti kihallgatás elveszteni jogi jelentőségét. Ezért azt a bíróságnak az ítélethozatal során nem kell figyelembe vennie. Ennélfogva ez a kihallgatás, amely nem bír jogi relevanciával, egyáltalán nem korlátozza a felek eljárási jogait.

Amennyiben további kihallgatásról van szó, az első kihallgatás jogilag továbbra is releváns. Az első kihallgatásra a terhelt és védője távollétében került sor, és ezért korlátozta azok eljárási jogait. Ugyanazon tanúk újbóli kihallgatása, amely során a terhelt és ügyvédje kérdéseket intézhet a tanúkhöz, orvosolja az eljárási szabályok megsértését.

Ily módon az NPK 348. cikke (3) bekezdésének 1. pontjában foglalt rendelkezés az alapeljárás tényállása szempontjából csak a további kihallgatásra alkalmazandó, az újbóli kihallgatásra azonban nem. E rendelkezés ugyanezen tanúk újbóli kihallgatásának bizonyos minőségét követeli meg, amely abban áll, hogy a korábbi kihallgatás során távollévő terheltnek és ügyvédjének teljes körű lehetőséget kell biztosítani a kérdésfeltevéshez. Amennyiben e lehetőség biztosított, a korábbi jogsértést orvosolták.

- 18 Előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

Biztosított-e a terheltnek a 2016/343 irányelv 10. cikkének (1) bekezdésével és (44) preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett 8. cikkének (1) bekezdése szerinti személyes jelenléthez való joga, ha az adott tárgyaláson a terhelt távollétében hallgattak ki egy tanút, de a terheltnek a következő tárgyaláson lehetősége volt e tanúnak kérdéseket feltenni, azonban kijelentette, hogy nincsenek kérdései, vagy a személyes jelenléthez való jog

biztosításához e kihallgatás teljes körű megismétlése, így az első kihallgatáson jelenlévő további felek kérdéseinek megismétlése szükséges?

Biztosított-e az ügyvéd általi védelemhez való, a 2013/48 irányelv 12. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 3. cikkének (1) bekezdése szerinti jog, ha két külön tárgyaláson két tanút azon ügyvéd távollétében hallgattak ki, akinek azonban a következő tárgyaláson lehetősége volt mindkét tanúnak kérdéseket feltenni, vagy az ügyvéd általi védelemhez való jog biztosításához szükséges, hogy e két kihallgatást, így a további felek első kihallgatáson feltett kérdéseit, teljes körűen megismételjék, és ezenfelül a mindkét korábbi tárgyaláson jelenlévő ügyvédnek lehetősége legyen kérdéseit feltenni?

Az előzetes döntéshozatalra utalás indokai

19 Az első kérdésről:

A C-688/18. sz. ügyben hozott ítélet (ECLI:EU:2020:94) 47. és 48. pontjában a Bíróság megállapítja, hogy nem sérült a terhelt tárgyaláson való személyes jelenléthez való joga, ha a tárgyalást ugyan a távollétében tartottak meg, végül azonban a távollétében elvégzett eljárási cselekményeket megismételték.

Mindezek alapján nem világos, hogy a Bíróság milyen jelentőséget tulajdonít ezen cselekmények megismétlésére vonatkozó követelménynek. Konkrétabban, hogy szükséges-e a teljes kihallgatás megismétlése (azaz a korábban jelenlévő felek, akik már feltették a kérdéseiket, ismét ugyanazokat a kérdéseket teszik fel, és ezt követően a korábban távollévő terhelt teheti fel kérdéseit), vagy ha a kihallgatást kizárólag a terhelt jogainak védelme érdekében kell megismételni (azaz a korábban távollévő terheltnek lehetősége lesz a kikérdezéshez).

Egyrészt a 47. pontban a Bíróság a „tanú ismételt kihallgatásáról” („further examination”, „l’audition supplémentaire”) beszél, ami arra utal, hogy a korábbi kihallgatás továbbra is érvényes.

Másrészt a 48. pontban a Bíróság „megismétlésről” („has had repeated [...] the steps”, „la réitération”) beszél, ami arra utal, hogy a korábbi kihallgatás érvényét veszti.

Ezenfelül a rendelkező részében a Bíróság a következőket állapítja meg: „a tanú ismételt kihallgatására készítette” („to repeat those steps, in particular by conducting a further examination”, „a réitérer lesdits actes, notamment en procédant à l’audition supplémentaire”). Ebből következik, hogy a Bíróság a megismétlést egyértelműen az ismételt kihallgatással kapcsolja össze. Mindazonáltal nem világos, hogy a Bíróság milyen jelentést tulajdonít az alkalmazott kifejezéseknek, mivel a nemzeti jogi terminológiának megfelelően az „újbóli kihallgatás” és a „további kihallgatás” különböző, egymást kölcsönösen kizáró fogalmak.

- 20 Ezért az első kérdés annak tisztázására irányul, hogy a „további kihallgatás” lefolytatása megfelel-e a 2016/343 irányelv 10. cikkének (1) bekezdésében foglalt rendelkezésnek, vagy „újbóli kihallgatást” kell-e lefolytatni (lásd a fenti 16. pontot), és ezáltal úgy kell tekinteni, hogy a terhelt tárgyaláson való személyesen részvételhez való, a 2016/343 irányelv 8. cikkének (1) bekezdése szerinti jogának megsértését orvosolták.
- 21 Hivatkozni kell a 2016/343 irányelv (44) preambulumbekkezdésére, amely pontosítja a „megfelelő és hatékony jogorvoslati lehetőségek” követelményének tartalmát.

A „megfelelő és hatékony jogorvoslati lehetőségek” alatt azt kell-e érteni, hogy a korábbi tárgyalás során távollevő terheltnek lehetősége kell, hogy legyen arra, hogy kérdéseit feltegye, vagy hogy minden félnek – köztük a korábbi tárgyaláson jelenlévő feleknek is – lehetőséget kell biztosítani erre?

Konkrétan: E jogorvoslati lehetőségek csak azon terhelt jogi helyzetére gyakorolt hatások tekintetében alkalmazhatók-e, akinek a személyes jelenléthez való jogát megsértették, mivel csak őt kell „ugyanolyan helyzetbe [...] [hozni], mint amelyben akkor lenne, ha a jogsértés nem következett volna be” ((44) preambulumbekkezdés)? Vagy a jogorvoslati lehetőségek azon további felek jogi helyzetére gyakorolt hatások tekintetében is alkalmazhatók-e, akiknek személyes jelenléthez való jogát nem sértették meg?

- 22 Az egyértelműség érdekében: „További kihallgatás” lefolytatása esetében (lásd a fenti 16. pontot) az előző tárgyaláson jelenlévő többi fél szintén kérdéseket tehet fel, azonban e tekintetben új kérdésekről, nem pedig már feltett kérdések megismétléséről van szó. Ezek az új kérdések az eljárásban való részvételhez való joguk, nem pedig e jog megsértése esetén a „megfelelő és hatékony jogorvoslati lehetőségek” kifejeződése.

Miután VV ügyvéd az alapeljárásban befejezte a 263. számú tanú kikérdezését, és DD terhelt kijelentette, hogy nincsenek saját kérdései, a többi fél az eljárás rendes folytatásával, azaz a 263. számú tanú nyomozati szakaszban tett kijelentéseinek felolvasásával kapcsolatban számos új kérdést tett fel a tanúnak (lásd a fenti 10. pontot). A „további kihallgatás” mint hatékony jogorvoslati lehetőséget nyújtó megoldás tehát nem eredményezi azt, hogy kizárt, hogy a többi fél új, további kérdéseket tegyenek fel a tanúnak.

- 23 A második kérdésről:

Ez a kérdés az első kérdéshez hasonló, azonban a 2013/48 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerinti ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogra vonatkozik. Nem vitatott, hogy e jogot megsértették az alapeljárásban, mivel a 2020. november 30-i és 2020. december 18-i tárgyalásra (tekintve, hogy mindkét tanút kihallgatták) VV ügyvéd távollétében került sor, ami azt eredményezte, hogy DD terhelt ügyvéd általi védelemhez való jogát nem gyakorolta.

Ennélfogva felmerül a 2013/48 irányelv 12. cikke szerinti hatékony jogorvoslat jellegének kérdése, vagyis hogy e tekintetben a két tanú „további kihallgatása” vagy „újbóli kihallgatása” szükséges-e (lásd a fenti 16. pontot).

Különösen az kérdéses, hogy elegendő-e DD terhelt VV ügyvéd általi védelemhez való jogának biztosításához, hogy a 2021. február 22-i új tárgyaláson lehetősége volt mindkét tanúnak kérdéseket feltenni, vagy hogy az új tárgyaláson a tanúk általa való kikérdezése mellett az is szükséges lett volna-e, hogy a többi fél (a másik négy terhelt és ügyvédjeik) a 2020. november 30-i és 2020. december 18-i tárgyaláson már feltett valamennyi kérdését megismételje.

A fentiekben előadottak e kérdésre is érvényesek.

24 A Bíróság válaszána használósága

VV ügyvéd kifogásai nem hagyhatók figyelmen kívül. A Bíróság C-688/18. sz. ügyben hozott ítélete ugyanis különböző értelmezéseknek enged teret, és kizárólag a terhelt személyes jelenléthez való jogára vonatkozik, az ügyvédjének az eljárásban való részvételhez való jogára azonban nem.

Ezért a kérdést előterjesztő bíróság számára kérdéseinek a Bíróság általi megválaszolását követően világossá válna, hogy az általa az alapeljárásban 2021. február 22-én végzett eljárási cselekményekkel kellően hatékonyan orvosolta-e DD terheltnek és VV ügyvédjének a büntetőeljárásban való részvétel és a megfelelő közreműködéshez való [jogának] megsértését vagy ellenkezőleg, jogaik védelme megköveteli-e a két tanú újbóli kihallgatását, amelynek során a további felek által a 2020 november 12-i és 2020. december 18-i tárgyaláson feltett kérdéseket ismételtén fel kell tenni.

[...] [omissis]